

2020-04-04

Högskoleprovet

Provpass 4

- Du måste fylla i dina svar i svarshäftet **innan** provtiden är slut.
- Följ instruktionerna i svarshäftet.
- Du får använda provhäftet som kladdpapper.
- Fyll alltid i ett svar för varje uppgift. Du får inte minuspoäng om du svarar fel.
- På nästa sida börjar provet, som innehåller 40 uppgifter.
- Provtiden är **55 minuter**.

Verbal del

Detta provhäfte består av fyra olika delprov. Dessa är ORD (ordförståelse), LÄS (svensk läsförståelse), MEK (meningskomplettering) och ELF (engelsk läsförståelse). Anvisningar och exempeluppgifter finner du i ett separat häfte.

Prov	Antal uppgifter	Uppgiftsnummer	Rekommenderad provtid
ORD	10	1–10	3 minuter
LÄS	10	11–20	22 minuter
MEK	10	21–30	8 minuter
ELF	10	31–40	22 minuter

Börja inte med provet förrän provledaren säger till.

1. konfederation

- A kungadöme
- B förbund av stater
- C stödparti
- D nation med folkstyre
- E republik

2. brysk

- A tanklös
- B sur och grinig
- C beslutsam
- D tvär och ovänlig
- E trotsig

3. forcera

- A krocka
- B försvåra
- C plåga
- D fullfölja
- E påskynda

4. röse

- A skräp
- B milstolpe
- C fälla
- D stenhög
- E grop

5. samvetsgrann

- A plikttrogen
- B ångerfull
- C hjälpsam
- D omoralisk
- E förlåtande

6. reprimand

- A erkännande
- B tillrättavisning
- C efterkontroll
- D påhälsning
- E återseende

7. utsiktslöst

- A enformigt
- B instängt
- C obetydligt
- D avlägset
- E hopplöst

8. kriterium

- A kännetecken
- B uppfattning
- C följdverkan
- D möjlighet
- E anledning

9. bräcka

- A utbrista
- B avdela
- C överträffa
- D avbryta
- E utforma

10. hemställen

- A vägran
- B begäran
- C förhoppning
- D tillstånd
- E väntetid

Överklagan av mål 4453-10 och 4314-11

I mål 4453-10 ansåg HFD (Högsta förvaltningsdomstolen) att Försäkringskassan är personuppgiftsansvarig enligt personuppgiftslagen för den behandling som sker vid kassans tillhandahållande av elektroniska självbetjäningstjänster redan innan uppgifterna blir tillgängliga för kassan. Målet hade sin bakgrund i ett överklagat föreläggande från Datainspektionen till Försäkringskassan att genomföra en risk- och sårbarhetsanalys av sin sms-tjänst för anmälan av bland annat tillfällig föräldrapening samt att underrätta inspektionen om resultatet av analyserna. Samtliga instanser avslag kassans överklagande av föreläggandet. Det förhållande att kassan saknade faktisk möjlighet att påverka hur uppgifterna hanterades innan de blev tillgängliga kunde visserligen innebära svårigheter vid bedömningen av de skyldigheter och sanktionsmöjligheter som föreskrivs i personuppgiftslagen och som tar sikte på personuppgiftsansvaret. Detta hindrade dock inte, enligt HFD, att Försäkringskassan åläggs att redovisa säkerheten vid behandlingen av personuppgifter enligt 43 b § personuppgiftslagen, trots att en sådan redovisning möjligen kan vara ofullständig i vissa hänseenden när det gäller säkerheten för personuppgifter hos operatörer eller avsändare. Även HFD avslag alltså kassans överklagande.

Mål 4314-11 handlade om bidrag i form av tilläggsbelopp enligt tidigare skollag (SFS 1985:1100). Enligt 9 kap. 6 § den lagen skulle hemkommunen ge ett bidrag i form av ett grundbelopp för varje elev som gick i en bidragsberättigad fristående skola och där fick utbildning motsvarande den som gavs i grundskolan. Vidare skulle ett tilläggsbelopp lämnas för elever som hade ett omfattande behov av särskilt stöd. Någon skyldighet fanns dock inte om till exempel betydande ekonomiska svårigheter uppstod för kommunen genom tilläggsbeloppet. Stödåtgärderna skulle vara extraordinära och utan koppling till den vanliga undervisningen. Extra resurser borde vid utbildning i en fristående skola tilldelas för en elev som skulle ha krävt extra resurser också i hemkommunens skola (prop. 2008/09:171 s. 42). Målet gällde en elev med bland annat trotsyndrom. Underinstanserna hade ansett att tilläggsbelopp skulle utges. Enligt HFD var de svårigheter som beskrevs av sådant slag att de kunde kopplas samman med undervisningssituationen och skulle kunna hanteras inom ramen för grundbeloppet. Det extra behov eleven hade var alltså inte sådant att det skulle berättiga till tilläggsbelopp om eleven gått i en kommunal skola i hemkommunen. Kommunens överklagande bifölls.

ESKIL NORD

Uppgifter

11. Hur motiverade HFD sin dom i mål 4314-11, enligt texten?

- A Det stöd som eleven behövde låg inte inom skolans ansvarsområde.
- B Elevens stödbehov kunde hanteras inom den ordinarie undervisningen.
- C Det stöd som eleven behövde låg inte inom kommunens ansvarsområde.
- D Elevens stödbehov var av det extraordinära slaget.

12. Vilken part förlorade respektive mål?

- A Försäkringskassan respektive kommunen.
- B Datainspektionen respektive den fristående skolan.
- C Försäkringskassan respektive den fristående skolan.
- D Datainspektionen respektive kommunen.

Resandefolk och romer i historisk belysning

Resandefolk och romer är två av de mest utstötta grupperna i modern svensk historia. Martin Ericsson och Ida Ohlsson Al Fakir behandlar det svenska samhällets politik gentemot dessa grupper i två doktorsavhandlingar i historia. I *Exkludering, assimilering eller utrotning? "Tattarfrågan" i svensk politik 1880–1955* studerar Ericsson hur myndigheter och forskare agerat gentemot personer som utmålades som "tattare", och i *Nya rum för socialt medborgarskap. Om vetenskap och politik i "Zigenarundersökningen" – en socialmedicinsk studie av svenska romer 1962–1965* skärskådar Ohlsson Al Fakir motsvarande politik gentemot "svenska zigenare".

Studierna har många beröringspunkter. Båda analyserar myndigheternas och vetenskapsutövarnas sätt att närma sig grupperna i fråga, inte hur dessa själva definierade sig. De olika åtgärderna – utredningar, kartläggningar, registreringar och andra mer direkt repressiva åtgärder – handlade till stor del om att utdefiniera dessa grupper som annorlunda. Ericsson är därför noga med att inte använda den nutida termen resande, eftersom det är en självvald identitetskategori. Bland de "tattare" som myndigheter och forskare pekat ut och forskat om, fanns åtskilliga personer som inte själva ansåg sig höra till någon motsvarande etnisk eller social gruppering. De hamnade ofta i den kategorin på oklara grunder, till exempel för att lokala poliser uppfattade dem som problematiskt löst folk i största allmänhet.

Teoretiskt ingår båda studierna i traditionen efter Foucault, där det läggs stor vikt vid hur makt och vetenskap/kunskap går hand i hand. De anknyter till ett rikt idé- och vetenskapshistoriskt forskningsläge om hur forskare och "experter", åtminstone fram till 1960-talet, ofta anlätades av politiker och myndigheter i det konkreta samhällsbygget.

Ericsson utgår från tre så kallade maktrationaliteter – olika metoder varigenom myndigheterna agerade mot "tattarna". Genom territoriell exkludering försökte kommuner, ofta på olagliga sätt, göra sig av med "tattare"; de förbjöd bofasta att inhysa dem i sina hem eller så köpte de helt sonika upp hus så att de oönskade inte skulle kunna flytta dit. Med den liberala styrningen var det individerna själva som skulle reformeras, smälta in i samhället (assimileras) och med relativt mild hand formas till medborgare. Under det tidiga 1900-talet stärktes dock inriktningen mot rashygienen. Här var den yttersta konsekvensen utrotning, vilken skedde bland annat genom tvångssteriliseringar.

Ericsson visar hur dessa maktrationaliteter ofta gick in i varandra, exempelvis när myndigheterna kartlade grupperna. Han antyder även att en fjärde maktrationalitet slog

igenom efter andra världskriget, då ett mer sociologiskt angreppssätt tog vid. Den territoriella exkluderingen försvann, och den rashygieniska taktiken fasades ut. "Tattarna" framställdes nu som en rent social grupp, inte en etnisk eller rasmässig, och ganska snart upphörde de mer eller mindre att figurera i politik och forskning.

Där tar Ohlsson Al Fakir över i sin avhandling om politiken gentemot "svenska zigenare" – en grupp som invandrat till landet runt 1900 och länge levde utanför samhällsinstitutionerna. 1952 blev de officiellt erkända som svenska medborgare, och samhället eftersträvade därefter att på olika sätt integrera dem. Kulmen blev den så kallade Zigenarundersökningen 1962–1965, som var en del av den efterkrigstida välfärdsstatens socialpolitik. Målet var ett utvidgat socialt medborgarskap som skulle garantera ett jämlikt välfärdssamhälle för alla invånare. I denna politik samspelade välfärdspolitik och vetenskaplig forskning.

Ohlsson Al Fakir visar hur "zigenarfrågan" blev en arbetsmarknadsfråga. Till detta kom vetenskapen och då framför allt socialmedicinen – en innevetenskap där man ville förstå hur bristande samhällsfunktioner medförde ohälsa i vid mening. Denna ohälsa skulle botas genom sociala reformer, snarare än att fokus lades på individerna själva. Socialmedicinerna hörde ofta till den politiska vänstern, det gällde inte minst Zigenarundersökningens ledare John Takman. Han drevs av ett starkt patos att hjälpa de romer hans forskargrupp kartlade och studerade. Samtidigt fanns det kvar element av en äldre, rasbiologisk forskningstradition även i Zigenarundersökningen. I en delstudie analyserade medicinsk-genetiska forskare i Uppsala blodgrupper och mätte huvuden. Vid sidan av det övergripande projektet att hjälpa romerna in i samhället (vilket i sig förstås kan framstå som förmynderi) bedrevs alltså även ett vetenskapligt projekt där individuella romer registrerades i personakter.

Båda böckerna är starkt empiriskt grundade och bygger på utförliga arkivstudier. Jag blir varm i hjärtat av att läsa fotnoterna och av hur Ericsson trålat efter försvunna handlingar i konseljakter och diaries. Jag gillar även Ohlsson Al Fakirs källkritiska resonemang om John Takmans personarkiv, där hon resonerar kring hur Takman själv ordnade sitt arkiv på ett medvetet sätt för att forma bilden av sitt verk. Detta är långt från den inte ovanliga historikertendensen att lite romantiskt betrakta arkiv som någon sorts Shangri-la av oförstörda och sanna informationskällor.

Såväl Ericsson som Ohlsson Al Fakir visar hur maktutövning ofta varit ett komplicerat samspel mellan stat, kommun och enskilda aktörer. De påvisar hur politik och

myndighetsutövning ofta hänger på vad enskilda aktörer gör, om än inom vissa ramar som är mer trögrörliga och som aktörerna sällan kan agera utanför. Inom ramarna kan det dock finnas stort spelutrymme. Det blir exempelvis tydligt hos Ericsson, där lokala poliser som besvarade enkäter om "tattare" kunde förfäktat rakt motsatta ståndpunkter, alltifrån de mest rasistiska önskemål som antydde etnisk rensning, till sådana som ifrågasatte hela projektet att utdefiniera och kartlägga.

Båda avhandlingarna berör arbetarrörelsens historia, tydligast i Ohlsson Al Fakirs analys av socialdemokratisk välfärdspolitik. Ericsson visar också att tidigare försök att koppla samman statens repressiva politik mot "tattare" med folkhemsprojektet inte håller. Den bedrivna politiken hade rötter bakåt i det tidiga 1900-talets liberalt färgade socialpolitiska rörelse, liksom i lokalsamhällets ännu äldre motstånd mot att härbärga fattiga.

En omvittnad svårighet inom den poststrukturalistiska tradition som båda författarna delvis tar avstamp i, är att relatera nivån vetande/kunskap/diskurs till socioekonomiska strukturer. Detta sker inte i någon större utsträckning hos någon av författarna, men med tanke på hur dessa studier varit avgränsade tror jag ändå inte

att det hade kunnat tillföra så mycket. Det räcker för mig att de båda i stället reder ut de ofta motsägelsefulla kopplingarna till skilda idéhistoriska, vetenskapshistoriska och politiska företeelser.

Det känns dock synd att Ericsson riktar en allmän breddsida mot sådan forskning som inte håller sig inom den Foucaultinspirerade färan i dagens historievetenskap. På annat sätt kan jag inte tolka följande mening: "I likhet med Patrick Joyce anser jag att socialhistoriens uppgift inte bör vara att studera grupper ('svenskar', 'arbetarklassen', 'homosexuella') som om dessa var objektivt existerande kategorier utan istället studera hur föreställningar om gruppernas existens och egenskaper har uppstått."

Det är svårt att inte se det som ett avståndstagande från möjligheten att över huvud taget tala om klasser som något annat än föreställningar, identiteter och språkliga kategorier, och det hoppas jag verkligen att Ericsson inte menar, utan att det är en förhärskande vetenskaplig kunskapsregim som talar genom författaren. Jag glömmer det och tar fasta på allt det uppslagsrika och kloka som faktiskt förmedlas i båda dessa avhandlingar.

SAMUEL EDQUIST

Uppgifter

13. Vilken ambition låg bakom svenska myndigheters agerande gentemot "svenska zigenare" under efterkrigstiden, enligt texten?

- A Att inkludera dem i ett samhälle med utbyggda sociala rättigheter och skyldigheter.
- B Att öka förståelsen och toleransen för deras historia och traditionella sätt att leva.
- C Att kartlägga ohälsan och den sociala utslagningen inom gruppen.
- D Att tillgodose gruppens särskilda sociala och kulturella behov.

14. Vad i Martin Ericssons avhandling är recensenten kritisk till?

- A Viljan att hålla fast vid benämningen "tattare" för resandefolk.
- B Den oklara gränsdragningen mellan olika maktrationaliteter.
- C Oförmågan att koppla "tattarfrågan" till socioekonomiska förhållanden.
- D Det tydliga ställningstagandet för en specifik forskningstradition.

15. Vad anser recensenten vara vanligt bland historiker som i sin forskning använder sig av arkivmaterial?

- A Att återvända till arkivmaterial som redan utforskats eller dokumenterats av andra.
- B Att uppfatta arkivmaterialet som heltäckande och därför bortse från ytterligare källor.
- C Att låta urvalet av arkivmaterial bli alltför ensidigt och styrt av det egna syftet.
- D Att förhålla sig överdrivet respektfullt till arkivmaterialet och dess trovärdighet.

16. Båda avhandlingarna utgår enligt recensenten från en teoretisk tradition som kretsar kring ett av nedanstående begreppspär. Vilket?

- A Inkludering och exkludering.
- B Makt och kunskap.
- C Grupp och individ.
- D Teori och praktik.

Utbildningspolitik och pedagogisk forskning

Frågor som rör skola och utbildning har under senare år blivit allt viktigare i den offentliga debatten. Folk i allmänhet engagerar sig i skolfrågor på ett sätt som vi inte känner igen ens från de stora utbildningsreformerna i början av 1990-talet. Samtidigt med denna glädjande utveckling kan vi konstatera att den pedagogiska forskningen tappar inflytande i utbildningspolitiken och att lärare och forskare sällan hörs i skoldebatten.

Detta fenomen uppmärksammades intressant nog i en statlig utredning redan 2001. Utredarna skriver i betänkandet *Samverkande styrning* att pedagogernas frånvaro i debatten kan förklaras med debattens "enfrågekaraktär". Pedagogerna anser att den förenklade debatten både skadar skolan och trivialiserar deras eget arbete, får det att framstå som om det bestod av "relativt okomplicerade överväganden, som nästintill vem som helst skulle kunna utföra".

Jämför man med 1960-talets stora utbildningsreformer, som i stor utsträckning var förankrade i resultat från storskaliga forskningsstudier, ser man att dagens pedagogiska forskning har minimalt inflytande över utbildningspolitikens innehåll. Internationella jämförande kunskapsmätningar som PISA, PIRLS och TIMSS har övertagit forskningens roll som utbildningspolitisk riktninggivare, och utbildningsministern har i olika sammanhang hävdat att svensk pedagogisk forskning "inte håller måttet". Om så vore fallet finns det anledning att fråga sig vad landets alla professorer, lektorer och doktorander i pedagogik håller på med.

Det kan vara intressant att fundera över konsekvenserna av en sådan inställning till den forskning staten själv finansierar. Även i Norge har resultaten från internationella kunskapsmätningar fått politiska konsekvenser och där vållat näst intill ett nationellt trauma. Men till skillnad från i Sverige väljer man att söka stöd i den pedagogiska forskningen för att analysera problemet och finna lösningar. Sålunda bjöd den norska statsministern och kunskapsministern in sex av landets pedagogikprofessorer till en diskussion om hur man gemensamt skulle kunna förbättra den norska skolan. Forskningen tas seriöst samtidigt som forskarna själva tvingas visa på vilket sätt deras resultat kan komma till användning.

Ett visst mått av självvrannsakan när det gäller de svenska pedagogikforskarnas låga profil i utbildningsdebatten är emellertid befogad. Det är förvånande hur frånvarande man varit (och fortfarande är) när det svenska utbildningssystemet nu genomgår sin mest genomgripande förändring på decennier. Till viss del kan tystlåtenheten säkert förklaras med det akademiska belöningsystemet, där vetenskapliga artiklar ger poäng

medan engagemang i debatten utgör en riskfylld sysselsättning. Detta trots att den så kallade tredje uppgiften enligt högskolelagen innebär att "samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta".

Det är emellertid alltför enkelt att förklara forskarnas lågmäldhet som enbart ett incitamentsfenomen. Vad det handlar om är snarare den förändring som den mediala debattaren genomgått under senare år. Oppositionen har få invändningar mot regeringens skolpolitik, och det "otålighetssyndrom" som idag präglar debatten ger föga utrymme för vetenskapliga analyser av komplicerade fenomen som lärande, socialisation och undervisning. Det är inte lätt för en forskare att ta poäng på en driven retoriker som utbildningsministern, som dessutom hanterar fakta på ett sätt som ingen vetenskapligt skolad debattör skulle kunna göra. Men än värre är att viktiga utbildningspolitiska frågor skymms av frågor på detaljnivå, till exempel den kommande skollagens krav på näringsriktig kost, kvarsittning eller lärares rätt att beslagta elevens tillhörigheter.

Jag ska ge två exempel på konsekvenser av denna trivialisering av skoldebatten. Det första handlar om de i särklass viktigaste utbildningspolitiska besluten: införandet av nya läroplaner och kursplaner. Tidigare läroplansreformer (1960, 1969, 1980 och 1994) föregicks av massiva insatser från statsmaktens sida i form av offentliga debatter i samband med utskotts- och remissbehandling, fortbildningsmaterial till skolor med mera. Både 1978 och 1992 års betänkanden om nya läroplaner för grundskolan diskuterades livligt i media och ute på skolorna. När riksdagen i mars 2009 fattade beslut om en ny läroplan för grundskolan med tillhörande kursplaner verkade emellertid få känna till det.*

De föreslagna förändringarna var betydande. Till exempel skulle nuvarande målsystem ersättas med ett system där kunskapskrav formuleras för eleverna från tio års ålder. Intressant nog hade socialdemokraterna enbart marginella invändningar i utskottsbehandlingen, trots att den nya läroplanen, till skillnad från de tidigare, tydligt markerade att det nu i högre grad än tidigare var elevens eget ansvar att uppfylla de krav som skolan ställer. Inte heller hade de elva lärosäten som lämnade remissvar på betänkandet några allvarigare invändningar.

Det andra exemplet handlar om förslaget till en ny lärarutbildning. För några år sedan överlämnades betänkandet till regeringen och gick sedan ut på remiss. Bland landets universitet och högskolor var reaktionerna blandade. Typiskt var att kritiken mer handlade om struktu-

rella aspekter än innehållsliga. Man var (inte oväntat) kritisk till en förkortad förskollärautbildning, fasta ämneskombinationer och en hårdare centralstyrning. Men märkligt nog var det få remissinstanser som reagerade mot den förändrade syn på barns och ungas lärande som präglade förslaget. Utredaren talade om "den dyslektiska hjärnan"; barns förmåga att bedöma kvantiteter jämfördes med däggdjurs och beteendestörningar sades leda till social misär. Att pedagogisk forskning sågs som betydelslös blev tydligt när man skrev att den nya lärarutbildningen måste få en fast grund av vetenskapligt baserade kunskaper som "inrymmer bidrag från modern hjärnforskning, utvecklingspsykologi, kognitiv psykologi, differentialpsykologi, socialpsykologi, sociologi och framför allt pedagogisk psykologi". För första gången i

svensk utbildningshistoria föreslogs en lärarutbildning där pedagogik som vetenskaplig bas inte nämndes.

Det finns anledning att hysa oro över den pedagogiska forskningens och dess företrädares osynlighet i utbildningsdebatten. Utbildningspolitiken har förlorat sin ideologiska dimension och hackas sönder i detaljfrågor. Samtidigt har den engagerade och intresserade allmänheten rätt att få ta del av skolforskningens resultat och analyser. Även om den vetenskapliga argumentationen står sig slätt mot den populistiska retoriken, borde man kunna kräva att forskarna tar sitt samhällsansvar och ger sig in i debatten så att deras forskningsresultat kommer till nytta.

BENGT PERSSON

* Den nu gällande läroplanen, Lgr11, trädde i kraft året efter det att denna text publicerades.

Uppgifter

17. Vilken roll spelar internationella jämförande kunskapsmätningar som PISA, PIRLS och TIMSS i Sverige, enligt textförfattaren?

- A De försvarar själva undervisningen.
- B De vägleder den pedagogiska forskningen.
- C De styr utbildningspolitiken.
- D De ersätter utbildningsdebatten.

18. Vad menar textförfattaren med att pedagogikforskarnas "lågmäldhet" till viss del är ett "incitamentsfenomen"?

- A Forskarna anser att enkla frågor skymmer de större frågorna.
- B Forskarna har svårt att utmana politikerna på deras arena.
- C Forskarna studerar ofta andra frågor än de som debatteras.
- D Forskarna upplever inte att de gynnas av att delta i debatten.

19. Vad skiljer, enligt texten, Norge från Sverige när det gäller att hantera utmaningar i utbildningspolitiken?

- A I Norge har resultaten i de internationella kunskapsmätningarna tagits på allvar.
- B I Norge har forskningen frigjort sig från den statliga styrning som kännetecknar svensk forskning.
- C I Norge har den pedagogiska forskningen vågat vara självkritisk.
- D I Norge förenas landets ledning och forskarna i ett förändringsarbete.

20. Vad vore enligt textförfattaren en fördel med att pedagogikforskarna deltog mer i samhällsdebatten?

- A Forskningen skulle komma till bättre användning.
- B Forskningen skulle få starkare verklighetsförankring.
- C Forskningen skulle enklare kunna utvärderas.
- D Forskningen skulle bli lättare att förstå.

MEK – Meningskomplettering

21. Det Riksbanken vill bekämpa med införandet av minusränta är fallande priser: _____. Men tänk om Riksbankens åtgärder i själva verket utlöser just detta? Där har vi en annan _____ som ibland nämns bland ekonomer.
- A reduktion – missräkning
 - B soliditet – rundgång
 - C deflation – farhåga
 - D likviditet – kalldusch
22. För journalistiken i sig har det liten eller ingen betydelse vilken _____ som används för publicering av text. Men ekonomiskt verkar det ha avgörande betydelse. En digital läsare _____ helt enkelt bara en bråkdel så mycket _____ som en analog.
- A genre – tillgodoser – resurser
 - B plattform – genererar – intäkter
 - C miljö – förbrukar – utrymme
 - D tematik – upptar – information
23. Jordbrukets spridning karakteriserades av ett ryckvis förlopp: plötslig expansion följt av lika plötsligt avstannande, eller till och med _____.
- A regression
 - B periodisering
 - C acceleration
 - D fragmentering
24. År 1900 utkom Ellen Keys stora verk *Barnets århundrade*, som brukar anses som _____ för en tid då barn ställdes i centrum på ett helt annat sätt än tidigare. I boken _____ Key för en mindre auktoritär pedagogik än den rådande och en större frihet för barn att utveckla sin personlighet.
- A startskottet – pläderar
 - B grundbulten – agiterar
 - C förtecknet – bäddar
 - D utposten – rustar

25. Det är inte farligt att äta mat som har legat länge i frysen, för där växer det inga bakterier. Däremot kan fett i feta livsmedel _____, vilket gör att maten smakar illa.
- A murkna
 - B härskna
 - C surna
 - D mögla
26. I ljuset av dessa mycket grovt skissade aspekter av resandefenomenet blir migrationen, från att ha varit ett skenbart _____ område i det europeiska minnesrummet, central. De rika länderna _____ på ekonomiska grunder kvalificerad arbetskraft från länderna på södra halvklotet, samtidigt som de bygger murar av säkerhetspolitiska skäl.
- A kvalificerat – insisterar
 - B perifert – eftertraktar
 - C kontroversiellt – koloniserar
 - D geografiskt – förfördelar
27. Fristående skolor kan ha olika profiler, till exempel pedagogiska, etniska eller religiösa, men det som främst utmärker dem är att de har en annan _____ än kommun, landsting eller staten.
- A etikett
 - B instans
 - C karaktär
 - D huvudman
28. Utredning av huruvida depressionssjukdom _____ bör inledas redan på primärvårdsnivå, och _____ behandling bör _____ innan eventuell remiss skickas till specialistklinik.
- A föreligger – adekvat – sätts in
 - B existerar – särskild – åtgärdas
 - C klarlagts – sekundär – läggs till
 - D påvisats – specialiserad – utförs

29. Markägaren lade inga hinder i vägen när Nisse och hans medhjälpare satte igång att _____ och planera för stigar till de största grotterna. De ritade kartor och byggde trappor och _____ för att underlätta framkomligheten för besökarna.
- A initiera – barrikader
 - B konspirera – hyggen
 - C rekognosera – spångar
 - D prospektera – avträden
30. Från 1976 och framåt utgav Frank Zappa endast skivor i eget namn, till exempel *Sheik Yerbouti*, på vilka mer eller mindre tillfälliga _____ av musiker förverkligade hans projekt.
- A etablissemang
 - B kompositioner
 - C arrangemang
 - D konstellationer